

Woord vooraf

Beste Taxandrialid,

Nu de lente (zeer) langzaamaan in het land komt, is het hoog tijd voor dit tweede nummer van Taxandria Nieuws. We mogen u opnieuw een goed gevulde periodiek aanbieden met aankondigingen, verslagen en enkele artikels met (kunst)historische sprokkels en weetjes. We zijn verheugd te horen dat de nieuwsbrief door velen van u graag gelezen wordt. Voel u vrij om historische bijdragen over Turnhout en/of de Antwerpse Kempen naar de redactie te zenden. Alvast bedankt.

In het jaarprogramma, dat in de vorige nieuwsbrief terug te vinden was, zijn er twee wijzigingen op te merken. Vooreerst vindt op vrijdag 7 juni een extra activiteit plaats. Na ca. 75 jaar toont Taxandria, in samenwerking met het Stadsarchief opnieuw de oude glasplaten of *lichtbeelden* over de Kempen van E.H. Paul Van Hal. Bovendien krijgt u dan de mogelijkheid om de bijhorende tentoonstelling en het deels vernieuwde Taxandriamuseum te bezoeken. Verder in de nieuwsbrief kan u de nodige informatie lezen. De tweede aanpassing is de datum van de lezing van Harry de Kok over geneeskundige zorgen in Turnhout. Deze vindt plaats op woensdag 11 december.

Ondertussen begint het jaarboek van 2012 (verschijnt dus in 2013) ook vorm te krijgen. De laatste artikels sijpelen binnen, zodat we hopelijk tegen de zomervakantie opnieuw een hoogwaardig wetenschappelijke publicatie kunnen afleveren. Het wachten zal beloond worden.

Het wordt ons nochtans door de verschillende overheden niet makkelijk gemaakt om financieel rond te komen en een degelijke werking te blijven garanderen. Op twee jaar tijd halveerde de subsidies van de Stad Turnhout en verdween zomaar ineens de provinciale structurele toelage volledig(!). De nakende besparingsrondes op alle bestuursniveaus doen bovendien weinig goeds voorspellen. Gelukkig kunnen we nog wel blijven rekenen op uw niet-aflatende steun en vertrouwen. En dat is heel wat waard...

Bert Hendrickx
voorzitter

Lezing door prof. dr. Bruno Blondé op dinsdag 16 april: Het Brabants stedelijk netwerk met focus op de Antwerpse Kempen

Op dinsdag 16 april om 20.00 uur zal prof. dr. Bruno Blondé een lezing houden in het Taxandriamuseum, Begijnenstraat 28.

In de tweede helft van de achttiende eeuw is de Brabantse economie in goede doen. Toch is het een economie en ook een samenleving met verschillende snelheden. Door een systematische vergelijking van de Kempische steden met de rest van het Brabantse stedelijke netwerk komen we de groeikrachten op het spoor die de dynamiek van het stedelijke netwerk bepaald heeft. Met name de zeer specifieke plek die de Kempische stedelijke economie in het geheel innam wordt pas duidelijk door een systematische confrontatie met de geschiedenis van de steden elders in het oude hertogdom Brabant en Mechelen.

Prof. dr. Bruno Blondé is als hoogleraar verbonden aan het Centrum voor Stadsge-schiedenis van de Universiteit Antwerpen. Hij publiceert voornamelijk over thema's uit de sociaaleconomische geschiedenis van de Brabantse steden vanaf de late middel-eeuwen tot en met de negentiende eeuw. Op dit ogenblik schrijft hij met Ilja Van Damme een synthese over de geschiede-nis van materiële cultuur en verbruik in Antwerpen, zestiende-achttiende eeuw. Zie ook www.ua.ac.be/bruno.blonde

Uitnodiging projectieavond van oude glasplaten van Paul Van Hal

Priester en amateurfotograaf **Paul Van Hal** (foto) maakte in de eerste helft van de 20ste eeuw heel wat foto's / glasplaten van de Kempen.

Van 1937 tot en met 1940 hield hij voor de leden van de Taxandriakring vier voorstellingen van deze beelden. thema's waren: *Kempisch land en volk met lichtbeelden; beeldhouwkunst in de Kempen met lichtbeelden; Kempische natuur in kleurfoto's en de schoonheid van de Kempen met lichtbeelden.*

Op **vrijdag 7 juni om 19.00 uur** organiseren de Taxandriakring en het Turnhoutse stadsarchief (TRAM41) op de zolder van het Taxandriamuseum opnieuw een projectieavond met een selectie van deze historische *lichtbeelden*. De duiding bij de beelden komt deze keer niet van Paul Van Hal, maar wel van stadsarchivaris Bart Sas.

Diezelfde avond is er eveneens gelegenheid om de tentoonstelling *Project-I 'Vergeten glasplaten belicht'* én het deels vernieuwde Taxandriamuseum (zie verder) onder begeleiding te bezoeken.

De avond wordt afgesloten met een drankje.

Graag uw aanwezigheid bevestigen vóór 3 juni via taxandriavzw@gmail.com

of via Marie-Paule Peeters, Warandestraat 73, 2300 Turnhout.

Van harte welkom!

Tentoonstelling in het Taxandriamuseum **Project-i 'Vergeten glasplaten belicht'**

Vanaf zaterdag 27 april 2013 kan het publiek de tijdelijke tentoonstelling Project-i 'Vergeten glasplaten belicht' in het Taxandriamuseum bezoeken.

Vandaag is iedereen vertrouwd met LCD-projectie en andere digitale multimedia. Voor de minder jonge generatie is ook de overheadprojector geen onbekende. Een eeuw geleden maakte men gebruik van ingekleurde glasdia's en een mysterieuze toverlantaarn om informatie te delen. De expo 'Project-i' toont hoe deze glasplaatjes toegepast werden in het onderwijs, als amusement en artistieke beleving.

Sleutelfiguur in de tentoonstelling is **Paul Van Hal**, priester-leraar maar vooral fervent amateurfotograaf. Hij legde in de eerste helft van de 20ste eeuw de Kempen en een aantal Europese steden vast in een prachtige collectie glasplaten.

Aansluitend staat kunstenaar Tom Woestenborghs borg voor het hedendaagse luik.

Deze tentoonstelling is gratis voor Taxandrialeden. Wanneer u uw naam aan de balie doorgeeft, kunnen de museummedewerkers uw naam controleren op de ledenlijst.

Andere bezoekers betalen €5 inkomgeld; groepen, 65-plussers en studenten betalen €3; jongeren onder 18 jaar kunnen gratis binnen.

De tentoonstelling loopt tot 1 september 2013 en is een initiatief van TRAM41, het samenwerkingsverband tussen de Turnhoutse musea en het stadsarchief.

Heropening van het Taxandriamuseum

Vanaf zaterdag 27 april 2013 opent een deel van het Taxandriamuseum opnieuw zijn deuren.

De benedenverdieping van het *Huis metten Thoren* zal – zoals beloofd en ondanks de stevige besparingen binnen de stadsdiensten – opnieuw vele voorwerpen uit de rijke Taxandriacollectie tonen.

Deze voorwerpen en bijhorende zaalteksten evoceren het historische verhaal van Turnhout en het 'Land van Taxandria' (de Antwerpse Kempen). Bovendien zal het Taxandriamuseum een knooppunt en doorverwijspplaats zijn voor de stad en de regio. Elk getoond thema zal

een link leggen met een museum, plaats of activiteit in Turnhout en/of de Antwerpse Kempen.

Tentoonstellingsmaker Frederik De Preester en scenograaf Koen Bovée die de geslaagde tentoonstelling 'Turnhout Terminus Turnhout Centraal' ontwikkelden, zullen ook nu instaan voor een actueel concept en vormgeving van de permanente opstelling met respect voor de Taxandriatraditie.

In de loop van 2013 en 2014 wordt dan de eerste verdieping van het museum verder ingevuld met historische thema's. Hier zal de volgende maanden een tentoonstelling met oude glasplaten en nadien een tentoonstelling rond 10 jaar ADAK (Archeologische dienst van de Antwerpse Kempen) plaatsvinden.

De prachtige zolder zal in de toekomst de perfecte ruimte zijn voor tijdelijke tentoonstellingen en steeds beschikbaar blijven voor onze wetenschappelijke lezingen.

We houden u verder op de hoogte.

Verslag algemene statutaire ledenvergadering

Op woensdag 20 februari 2013 vond om 19.30 uur de jaarlijkse Algemene Vergadering plaats.

In zijn verwelkoming blikte voorzitter Bert Hendrickx terug op het drukke jaar. Taxandria organiseerde naar aanleiding van Turnhout 2012, Cultuurstad van Vlaanderen o.a. een dubbel aantal lezingen, een druk bijgewoonde nocturne in de tuin van het Taxandriamuseum en twee excursies.

Het verslag van de vorige algemene ledenvergadering dat verscheen in de tweede Taxandria Nieuwsbrief van 2012 werd goedgekeurd.

Secretaris Marie-Paule Peeters gaf lezing van het uitgebreid activiteitenverslag van 2012. Vervolgens bracht schatbewaarder Albert Nobels het financieel verslag van 2012 en een begroting voor 2013.

Beide verslagen en de begroting werden door de aanwezige leden goedgekeurd en werd er kwijting verleend aan de leden van de Raad van Bestuur.

Vervolgens werd het bestuur herbenoemd en werd Lut Dubois als nieuw bestuurslid bevestigd.

Tenslotte bedankte de voorzitter alle leden voor het vertrouwen in de vereniging. Ook dankte hij alle bestuursleden en andere vrijwilligers die zich in de loop van 2012 op één of andere manier hebben ingezet om de goede werking van onze Kring te bestendigen en te verbeteren.

Enkel door geïnteresseerde leden en geëngageerde bestuursleden kan Taxandria blijven voortbestaan.

Verslag van de lezing door dhr. Gorik Goris: de holocaust in de Antwerpse Kempen

In het Taxandriamuseum was op 20 februari 2013 Gorik Goris aan het woord over de holocaust in de Kempen. De spreker is adjunct-directeur van het Sint-Dimphnacollege in Geel, voorzitter van het Geels Geschiedkundig Genootschap en medeauteur van een boek over de joodse patiënten van de Kolonie in Geel tijdens de Tweede Wereldoorlog.¹

Bronnen en literatuur

Een sleutelrol bij dit onderzoek naar de Geelse joden was weggelegd voor de kazerne Dossin in Mechelen. Directeur Ward Adriaens gaf de auteurs immers een kopie van het Geelse jodenregister, dat tot dan toe verloren was gewaand.² Andere bronnen waren de intussen overvloedige literatuur over de holocaust in België, internetsites van o.a. het Yad Vasheminstituut³, de voormalige concentratiekampen en de Wehrmacht, diverse binnenlandse overheidsarchieven, het archief van het OPZ (Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis Geel), oral history en ook enkele buitenlandse archieven. Hinderpaal was dat het hier gaat om onderzoek naar patiënten en dat het medisch geheim daardoor blijft gelden. Toch werd er heel wat interessant onderzoeksmateriaal verzameld gedurende bijna vijf jaar research.

¹ Jos Rathé, Gorik Goris, Geert Vandecruys. *De Duitsers kwamen niet : de lotgevallen van de joodse patiënten in de Geelse Kolonie (1940 - 1945)*. Geel, 2011.

² Ook het Turnhoutse jodenregister wordt hier bewaard.

³ <http://www.yadvashem.org/>

Registratie en vervolging van de joden in België

Aan de hand van het jodenregister dat elke gemeente moest bijhouden, telden de auteurs het aantal joden in de Kempen. In Geel verbleven er 77, vaak psychiatrische patiënten en in Turnhout 22. In Turnhout was er maar één met de Belgische nationaliteit en 16 met de Duitse. Die verloren ze overigens: van dan af ging het om statenlozen. 11 waren mannen en 11 vrouwen. In Geel ging het vaak om Oost-Europeanen, die de streek waren ontvlucht voor het daar heersende antisemitisme. Vaak reisden deze door naar de Verenigde Staten. Ook in de Kempen was er overigens sprake van antisemitisme: zowel in Turnhout als in Herentals (voor 500 toeschouwers) is de film 'De eeuwige jood' vertoond. In België verliep de Endlösung in de kampen in het oosten via zogenaamde doorgangslager, met name de Dossinkazerne en ook het fort van Breendonk.

De anti-joodse maatregelen begonnen in ons land met de verplichte registratie. In Turnhout startte dit al op 16 november 1940. Ook de Geelse Kolonie had een eigen register. Nadien werd dit register zorgvuldig bijgehouden, de SIPO (Sicherheitspolizei) was dus zeer goed op de hoogte waar er joden verbleven. Er kwamen in totaal 17 anti-joodse verordeningen, o.a op het dragen van de jodenster. Van de Turnhoutse 22 joden zijn er zeker 11 omgekomen in de kampen.⁴ De familie Bialer bijvoorbeeld keerde niet meer terug. Daarnaast noemde

⁴ Hun namen zijn te vinden in: S. Van Clemen en H. De Kok, *Turnhout tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Turnhout, 2003, p. 82.
Nieuwsbrief Taxandria 2, 2013

de spreker de namen van de andere slachtoffer en besprak kort hun lotgevallen. Een uitzondering op de regel van deportatie was overigens de befaamde kunstschilder Leo Lewi, die ontsnapte aan deportatie. Een duidelijke reden bestaat niet.⁵

Mythes over de redding van de Geelse joden

Het verhaal ging lang de ronde dat er in Geel geen jodenregister bestond. Maar dit klopt dus niet. Maar toch bleven de Geelse joden gespaard van deportatie en vernietiging. Ook het verhaal dat er 'van hogerhand' is ingegrepen blijkt niet te kloppen. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat dit is kunnen gebeuren louter en allen dankzij veel geluk. Een eerste poging tot deportatie vond plaats op 6 april 1943, de joden in de Kolonie zijn toen bijeen gebracht. Door een interne afrekening en schietpartij binnen de SS in Antwerpen werd dit plan echter uiteindelijk niet uitgevoerd. Daarna zijn de Gelenaars met rust gelaten. Een volgende poging om ze af te voeren stond in 1944 gepland, maar de bevrijding voorkwam dit.

Tot daar een boeiend gebracht en zeer goed gedocumenteerd relaas over een zwarte bladzijde uit de Kempense geschiedenis, waarover het laatste woord zeker nog niet is gezegd.

Sam Van Clemen

Terzijde: Na de lezing ging dhr. Goris in op onze vraag om dit onderwerp uitgebreid te beschrijven in een artikel voor het volgende Jaarboek. We kijken alvast uit naar deze ongetwijfeld boeiende lectuur.

⁵ Over hem: www.lewi.be.

Archeologisch vacuüm in Turnhout gevuld en historisch raadsel van het ontstaan van de stad nader toegelicht

Lezing op 19 december 2012 in het UA-Stadscampus te Antwerpen voor de Antwerpse Vereniging voor Romeinse Archeologie door Stephan Delaruelle en Bert Tops.

De AVRA is een vereniging, opgericht in 1963, die niet alleen actief is op het vlak van de *Romeinse* archeologie, maar ook daarbuiten. Lange jaren werkte zij op hoog niveau mee aan officiële opgravingen, onder meer te Kontich en te Wijnegem, met ophefmakende resultaten. Haar werkdomein bestreek dus vooral Antwerpen en omgeving. Turnhout en de Kempen was dan ook voor de leden van de vereniging zo goed als "*terra incognita*", tot onze twee sprekers dit hiaat met beelddocumenten inhoud zijn komen geven. Hiervan maar enkele hoofdflietsen, daar hun verhaal kan worden teruggevonden in het verslag van Sam Van Clemen over hun lezingen (Taxandria Nieuws, jrg.XXVIII nr 3-2010; XXX nr2 en XXX nr 4-2012), alsook in het boek "*Turnhout en de Grote Markt*" van beide sprekers. Zie ook "*Alle wegen leiden naar Romeinse bewoning in de regio Turnhout*", (<http://www.archeonet.be/?p=18204>).

De eerste spreker, Stephan Delaruelle, archeoloog van AdAK, beschreef hoe bont en ingewikkeld het beeld van Turnhout en het omliggend gebied, gesitueerd tussen de twee stroombekkens Schelde/Maas aan een oost-west-gerichte zandrug, zich voordoet.

Op prehistorisch gebied treft men steentijd aan (neolithicum), zowel als midden- en late bronstijd alsook vroeg-midden-en late ijzertijd (grafheuvels en bewoning).

De Romeinse tijd-uiteraard het stokpaardje van de AVRA-, vroeger volslagen onbekend in het Turnhoutse (behalve de spreukbeker van Oud-Turnhout) kwam vervolgens bijzonder goed aan bod. Aan de *Meuletiende* lagen vroeg-Romeinse tweebeukige boerderijen met diepe middenstaanders, dubbele wandpaaltjes (ijzertijd-traditie) en zadeldak, met vroege terra sigillata. Aan de *Tijl-en Nelestraat* kwam, dank zij een *open area* opgraving, een hele reeks boerderijen met potstallen te voorschijn. De gebouwen waren van een groter en langer model, met ont dubbelde middenstaanders. Er lagen brandresten. Men vond een paardenbit, een koebel en zelfs een *schrijfstylus*. Deze nederzetting kon rond 150 AD gedateerd worden. Typerend was de ont-

dekking van een gebouw zonder middenstaanders, uit circa 230-290 AD.

Archeologische opgravingen aan de Tijn- en Nelestraat

De vroege Middeleeuwen . Spreker merkte eerst op dat Turnout gelegen was aan de splitsing van twee oude wegen, richting Ravels en Arendonk. Diverse vroegmiddeleeuwse, Merovingische sites werden ontdekt, zoals aan het *Zegeplein*, waterput met handgevormd aardewerk uit 560-610 AD; *Grote Markt* waterput met C14 gedateerd uit 610-675, waarbij handgevormd aardewerk; *Kasteelplein*, bewonings-sporen met roodverschaald aardewerk, uit circa 600 AD. Te vermelden ook het site van de *Bentel* te Oud-Turnhout. Karolingisch materiaal ontbreekt, op één put na.

De volle Middeleeuwen. Typisch in die periode zijn bootvormige gebouwen. De oudste kernen (met dergelijke boerderijen) liggen in Oud-Turnhout bij de *Bentel* (bij MIKO) en in de omgeving van de St-Bavokerk. Te Turnhout, *Markt*, veel volle ME. paalkuilen, 2 waterputten, karsporen.

Zo komen wij in de omgeving van onze sleuteldatum 1212, waarop ons bestuurslid Bert Tops de sprekershoorn overneemt, ondanks zijn zware keelontsteking, De oudste vermelding van Turnhout is niet "*Turnichalt*" vermeld in de Salische Wet. In feite betekent dit woord er "grafschenkers" De oudste citaten van Turnhout vindt men terug in oorkonden dd. 1148 bij het kapittel van St Rombout te Mechelen, 1186 bij de abdij van Tongerlo en 1187 te Kamerijk een *allodium* te

Turnhout geschonken aan de Tempeliers. In Turnhout en omstreken treft men “*borchten*” aan, zoals te Turnhout “Lokeren” en de borcht van Nicolaus de Castello en te Zondereigen (Baarle-Hertog) de “*Vossen-berg*”, een “*motte*”, vermoedelijk een leenhof van Peter van Ginhoven... Daarbij stipte spreker het verschil aan tussen allodiale goederen en leengoederen. De Turnhouse habitat was toen wel versnipperd. Bert beklemtoonde het belang van de site “*Turnhoutervoorde*” als grenspunt op het einde van de 12^e eeuw. Turnhout was in 1212 een van de “*nova oppida libera*” gesticht door Hendrik I, Hertog van Brabant. De burgers genoten er “vrijheden”, zij waren niet meer onderworpen aan heerlijke rechten of successierechten. Zoals in Herentals was in Turnhout het rechtssysteem van Antwerpen toepasselijk en de burgers werden berecht door eigen schepenen.

Rond de *Grote Markt* waren laathoven gesitueerd.

Er zijn, aldus Bert Tops, weinig historische data aangaande de periode voor 1212. Hoe dan ook, gegevens wijzen er op dat de Turnhoutse Grote Markt toen als rechthoekig plein zal zijn aangelegd en dat er een ruilverkaveling plaats had. Een donkere laag, onder het huidige peil, duidt de oorspronkelijke loopbodem aan. Blijkbaar werden de woonkernen van Oud-Turnhout toen verlaten, richting Turnhout centrum.

Voorts haalde hij de rol van Maria van Brabant, hertogin van Gelre aan, die in 1398 een houten vleeshal op de markt liet bouwen. Op die plaats werd tijdens de 15 eeuw het Turnhoutse stadhuis opgetrokken, in bakstenen van het z.g. Postel-formaat. De Sint Pieterkerk werd toen ook uitgebreid.

Ten slotte had hij het over “het Steentje”, de herberg “De Spiegel.”

Beide sprekers gaven ons een behoorlijk beeld van de caleidoscoop van de Turnhoutse archeologie en geschiedenis. Archeoloog en historicus vulden elkaar aan, wat helaas nog altijd te weinig gebeurt.

Zij antwoordden bereidwillig op de talrijke vragen die er werden gesteld.

Jacques Boone

Even opfrissen: 25, 50, 75, 100, ... jaar geleden

- Op 22 juli 1338, 675 jaar geleden, verleende hertog Jan III aan de stad het privilege van de zaterdagse markt. Daarbij krijgt Turnhout ook een marktmonopolie over het gewest.
- 25 jaar later, op 18 april 1363 schenkt zijn dochter Maria van Brabant aan de stad het recht om twee jaarmarkten te houden en herbevestigt ze het privilege van de zaterdagse markt.
- 525 jaar geleden, in 1488 stierf Gaspar van Kinschot, *zoon van Petrus, gezeyd den ryken, Kanonink der Collegiale Kerke van den H. Peeter tot Loven; in welke hy veel fondatien heeft gemaect: wordende ook onder de weldoenders der Universiteyt aldaer gereken.*
- 350 jaar geleden, in 1663 kwam Amalia Van Solms voor het laatst in de stad.

- 25 jaar later, in 1688, werd haar kleinzoon, Willem III van Oranje, Heer van Turnhout tot 1702. In datzelfde jaar werd hij koning van Engeland. (zie portret)

Zijn opvoeding liet volgens sommige bronnen "veel te wensen over". Het was vooral zijn grootmoeder Amalia die zich over de jongen ontfermde. Het kasteel van Turnhout was dus voor hem geen onbekende.

- In 1738, 275 jaar geleden, vergrootte Jan Peter van Bourscheit de Jonge de Sint-Pieterskerk. Het afschrift van de uiteindelijke afrekening op fol 115 was als volgt geformuleerd: De kerck van ste peeters segge de kerckmeesters van ste peeterskerck tot turnhout debet. Sedert den 5 februw, 1738 tot october 1740 geteekent ende gevasseert 164 ueren comt f 167,,0,, Voor mijnen dicipel 60 ueren a 6 st: „18,,0,, 1738, verteert en voijturen op de rijse „ 17,,10,, int gasthuijs dinckgelt „6,,0,, aen sr folie voor witten steen betaelt volgens quitantie 24,,13,, aen vracht van den steen „0,,7,, Samen is dit „250,,10,

Van Bourscheit bracht dus 250 gulden en 10 stuivers, in rekening aan de kerkmeesters. Hiervan was *f* 167, - voor de uren dat hij had getekend en *gevasseert*, en kleinere bedragen voor reiskosten, drinkgeld, loon voor zijn discipel en een post voor witte steen en de vracht ervan. De ontvangst van dit bedrag werd op 19 april 1744 in het rekeningenboek genoteerd. Het door hem ondertekende ontvangstbewijs werd op het Stadsarchief te Turnhout bewaard. Zie S.A.T. Doos Kunst. Van Bourscheit noemt zich hier "Belthouwer architect en ingenieur van Syne Majesty".

Een interessant artikel over dit onderwerp: F. Baudouin, De werkzaamheden van Jan Peter van Bourscheit de Jonge voor de Sint-Pieterskerk in Turnhout. In: *Taxandria: jaarboek van de Koninklijke Geschiedkundige en Oudheidkundige kring van de Antwerpse Kempen*, 1988, Nieuwe Reeks LX, blz. 91-121.

Zie ook: <http://igitur-archive.library.uu.nl/dissertations/2003-0715-125209/inhoud.htm>

- Dit geschilderde wapenbord van Isabella Clara Coghels in de Turnhoutse Sint-Pieterkerk draagt de datum 26 juni 1788. Zij was gravin van Seneffe en de echtgenote van Juliaan Gisleen Depestre, voormalig eigenaar van het kasteel van de hertogen van Brabant van Turnhout. Het portret (rechts) werd geschilderd door Antoine Vestier, schilder van de koning te Parijs.

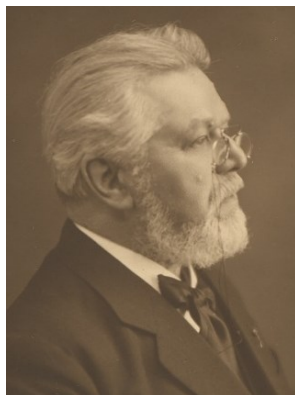
- 200 jaar geleden, in 1813 telde Turnhout 1.100 kantwerksters, 1.590 weefgetouwen met 2.560 arbeiders en was er in de tijknijverheid een jaarproductie van 360.000 ellen (een Brabantse el is 69,2 cm).
- Op 26 april 1888, 125 jaar geleden, besprak de gemeenteraad de aanleg van een ringbaan van 18 meter breedte met bomen beplant, gaande van de Herentalsstraat naar den Draaiboom over de Nieuwstad, Steenweg op Tilburg, Theobalduskapel, de dreef achter de Warande en de ijzerenweg. Het bleef bij een plan.
- In hetzelfde jaar, telde het arrondissement Turnhout maar liefst 51 fanfares en zangverenigingen.
- Op 9 april 1888 overleed Renier Snieders in Turnhout.

- Een maand later, op 21 mei werd Jozef Simons geboren in de ouderlijke woning, in de Kerkstraat 18 te Oelegem. Volgens de overlevering stond zijn wieg in de zonnigste kamer aan de straatkant. Zijn vader, Louis Simons was te Oelegem gemeentesecretaris en koster-orgelist. Zijn grootvader aan vaderskant was onderwijzer. Zijn moeder, Maria Pauline Verheyen, stamde uit een familie van onderwijzers en muzikanten. (foto van het geboortehuis, vlak voor de afbraak in 1998, zie ook: <http://home.scarlet.be/~gymwinfo/js011.htm>).

Pas in 1932 kwam Simons naar Turnhout, waar hij werkte als uitgever bij Van Mierlo-Proost NV.

- Opnieuw enkele maanden later, op 22 juli 1888 overleed Peter Jan Heuvelmans in Herentals. Hij was door de verarming van zijn familie al zeer jong verplicht zijn kost te verdienen. Hij was achtereenvolgens schrijver op het belastingkantoor te Brasschaat, te Westerlo en in 1826 te Turnhout. In 1837 werd hij daar schrijver op het gemeentehuis en ordende er het archief, waarna hij in 1851 stadssecretaris werd. Sinds 1880 leefde hij als oud-secretaris op rust. Hij schreef o.a. *Lotgevallen van een Turnhoutschen jager in de 16de eeuw*.
- In het stadsverslag van 1913 staat: “Wij vermelden met een waar genoegen dat de jonge heer Emiel Verrees, oud-leerling onzer Muziekschool, dit jaar in het Koninklijk Conservatorium te Antwerpen, bij het uitgangsexamen in de klas van harmonie, de eerste prijs behaalde met de grootste onderscheiding en eenparigheid der juryleden.” (zie foto)
- Het voormalige gemeentehuis van Vosse-laar op de Cingel vormde oorspronkelijk een 19de-eeuwse dorpswoning die ca. 1913 werd verbouwd tot een gemeentehuis. Provinciaal bouwmeester en bestuurslid van Taxandria Jules Taeymans tekende de plannen.

- Op 16 april 1913 overleed E.H. Victor Glénisson, Bestuurder van het H. Graf en lid van de commissie der Godshuizen.
- Uit het stadsverslag van 1913: van 1 september 1912 tot 31 augustus 1913 werden 922 processen-verbaal opgemaakt, met onder andere:

- Erroverij	5
- Dieverij van hout en strooisel	8
- Aftruggelarij	0
- Huisdieverij met of zonder braak	6
- Vischmisdrijf	3
- Dronkenschap	140
- Ontuchtige liederen	11
- Straatschennis en ruststoornis	54
- In hetzelfde verslag stond: "ontginningswerken van het rechter gedeelte gelegen tusschen de Dreef (Gierledreef?) en den Steenweg op Gierle. zijn thans voltrokken en wij hebben de heide- en boschgronden herschapen in weelderige weilanden, beplant met canada- en wilge boomen

- Op 13 april 1963 overleed Jef Buyckx. Hij was letterzetter, maar vooral bekend als Turnhouts schepen van burgerlijke stand en schepen van financiën. (de man met de hand in de lucht is Jef Buyckx)

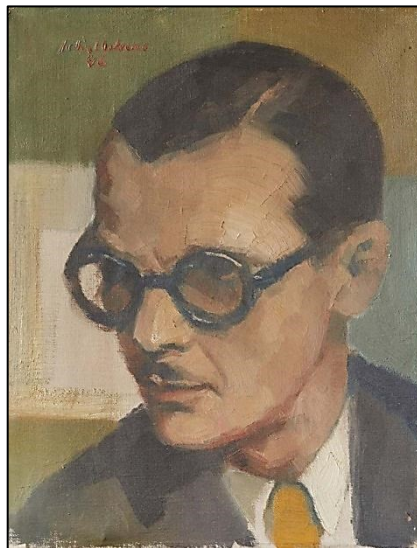

- In diezelfde maand verlieten de zusters Franciscanessen van de Heilige Familie (Ziekendiensters) Turnhout.

- In 1963 werd gestart met de Sint-Joris Lowland Pipers. Meer info op <http://www.lowlandpipers.be/Geschiedenis.htm>
- Op 13 juli 1963 overleed provinciaal architect Jozef Schellekens.

Zijn zoon Peter Schellekens beschreef zijn overlijden in: *Jozef Schellekens 1909 - 1963 een leven als volgt:*

“Het is op 10 juli 1963 tijdens een verlof aan “Het Zilvermeer” dat hij, na het avondeten omstreeks 19.00 uur, zich plots onwel voelt. Hij probeert recht te staan, klaagt over een barstende hoofdpijn, duizelt en zakt uiteindelijk neer op een bed. Tijdens de overbrenging naar het ziekenhuis te Mol betast hij nog enkele keren het hoofd, duidend op een striemende hoofdpijn. Maar eenmaal aangekomen is hij reeds in coma en reageert hij nog nauwelijks

op impulsen van buiten af. De neurologische diagnose luidt dat hij getroffen werd door een massale hersenbloeding. Hij blijft nog drie dagen in leven tot het moment dat mijn broer Paul, die op reis was, afscheid van hem heeft kunnen nemen. Mijn vader overlijdt op 13 juli 1963, op 54-jarige leeftijd, dag op dag één maand nadat zijn vader Ignaas Schellekens, overleden was. Hij wordt begraven in het familiegraf te Turnhout, dat hij ontworpen had bij het overlijden van zijn eerste vrouw.”

Voor meer info, zie <http://www.jozefschellekens.be/bibliotheek/>

- In maart 1973 vond in de hal van de Warande de eerste zondagse curiosamarkt plaats. In Het Volk van 7 maart stond: 'De beheerders van de Warande willen de aloude (maar al lang verdwenen) antiek- of vlooiemarkt opnieuw organiseren. Dit zou gebeuren elke zondagvoormiddag, vanaf maart, in de Warande. Elkeen zal er als verkoper zijn standplaats kunnen innemen. Kunstenaars-in-de-dop kunnen er hun produkten aan de man of vrouw komen brengen. Heeft men op zijn zolder één of ander curiosum staan dat men

graag kwijt wil, kom ermee naar de vlooiemarkt. Daar zal allicht een koper opdagen.' (dank aan Sam Van Clemen voor de tip.)

- Op 27 april 1988 werd het Binkenpad officieel geopend.
- Op 6 juni 1988, 25 jaar geleden, werd de vzw De Vrienden van het Taxandriamuseum opgericht. Op de volgende bladzijde kan u het eerste deel van de toenmalige statuten lezen. Toenmalig voorzitter was baron Frans Van den Bergh.
Deze vzw financierde in de jaren 1990 met o.a. de steun van de latere voorzitter, baron Paul Janssen de volledige binneninrichting van het nieuwe Taxandriamuseum in het Huis metten Thoren.
Na het overlijden van dr. Janssen, nam dhr. Wim Joos, tot en met vandaag, het voorzitterschap op zich.

Bert Hendrickx met dank aan Willy Van Sprengel

Vrienden van het Taxandria-museum

2360 Oud-Turnhout

Identificatienummer : 12234/88

STATUTEN

Het jaar negentienhonderd achtentachtig, op 6 juni.

Tussen ondergetekenden :

Baron Frans Van den Bergh, bestuurder van vennootschappen, Goordijk 38, te 2360 Oud-Turnhout;

Francis De Vel, magistraat, Lintbekelaan 7, te 2360 Oud-Turnhout;

Harry de Kok, stadsarchivaris-conservator, Bisschopslaan 94, te 2340 Beerse;

Jef Roymans, commercieel directeur, Deken Adamsstraat 41, te 2300 Turnhout,

allen van Belgisch nationaliteit, is overeengekomen een vereniging zonder winstgevend doel op te richten, waarvan de statuten als volgt worden vastgesteld :

I. Benaming, duur, zetel, doel

De vereniging draagt de naam « Vrienden van het Taxandria-museum ». Zij wordt opgericht voor onbepaalde duur, en heeft haar zetel te 2360 Oud-Turnhout, Lintbekelaan 7.

Het doel van de vereniging is het promoveren van het stedelijk museum Taxandria te Turnhout, door :

de museumverzamelingen bij een zo ruim mogelijk publiek bekend te maken;

haar medewerking te verlenen tot de verrijking en uitbreiding van de verzamelingen, hun didactische uitbouw, het inrichten van tentoonstellingsruimten, het opzetten van thema-tentoonstellingen en van projecten voor het onderwijs, afgestemd op de school-programma's van de verschillende onderwijstypes.

Om haar doelstellingen te verwezenlijken, kan de vereniging giften, schenkingen en legaten ontvangen. Tenzij de bestemming ervan door de schenkers is bepaald, wordt hun aanwending door de beheerraad vastgesteld in overleg met de raad van bestuur van het Taxandria-museum of zijn conservator.

Uit het Belgisch Staatsblad, 25 augustus 1988

Johannes Gevartius 400 jaar geleden overleden

Johannes Gevaerts, later ook Gevartius genoemd, werd te Turnhout geboren op 20 januari 1553. Hij studeerde kerkelijk en burgerlijk recht aan de Leuvense universiteit. Nadien werd hij benoemd tot stadssecretaris van Turnhout. Hij trouwde met Comelia Aerts of Aertsens, de dochter van de burgemeester van Bergen-op-Zoom. Ze kregen 4 kinderen waaronder Jan-Gaspar, de latere humanist Gaspar Gevartius.

Na het overlijden van zijn vrouw werd hij dan ook kanunnik van het kapittel

van de Antwerpse O.-L.-Vrouwkathedraal. Door Aartshertog Albrecht werd hij naar Holland gestuurd om te bemiddelen in een bestand met de Verenigde Provinciën.

Haraeus, de Thou, Baudius en nog andere geschiedschrijvers bevestigden dat het vooral te danken was aan de tussenkomsten van Gevaerts dat de 12-jarige wapenstilstand (1609-1621) werd gesloten.

De raadsman van prins Maurits, Jaspas van Kinschot was Gevartius' goede vriend. Guicciardini schreef over hem dat hij een uitgebreide bibliotheek bezat, die hier dan ook wordt afgebeeld.

Justus Lipsius zei over Gevartius dat hij een "aller geleerdst" man was in de vakken van rechten en geschiedenis.

Pontus Heuterus schreef dat hij door Gevartius bijzonder geholpen werd bij het schrijven van zijn Belgische geschiedenis. Gevartius stond op het punt 'de kronijk over de hertogen van Brabant' door Edm. de Dynteré uit te geven toen hij overleed.

Johannes Gevaerts overleed te Antwerpen op 30 april 1613. Hij werd in de Schoenmakerskapel van de kathedraal begraven. Zijn kinderen lieten daar een zwart marmeren gedenkstuk oprichten dat versierd is met zijn borstbeeld en de beelden van de Rechtvaardigheid en de Voorzienigheid, gebeeldhouwd door Arthur Quellin de Oude, naar een tekening van Pieter Paul Rubens (zie vorige bladzijde)

In de Taxandriacollectie bevindt zich een kostbaar portret van Joannes Gevaerts, geschilderd met olieverf op paneel door Cornelis De Vos, na 1613. De tortelduif (die ook op zijn epitaaf voorkwam) wijst op een episode tijdens zijn weduwnaarschap. Hij aanzag een duif in het raam van zijn kamer als een bode van God: 'doet als de tortelduif; zij paart slechts eenmaal'. Door zijn bijzondere bijdrage i.v.m. het 12-jarig bestand, staat de duif eveneens symbool voor de vrede.

Dit portret werd postuum geschilderd, vermoedelijk in opdracht van zijn zoon Jan Caspar om te dienen als tegenhanger voor het portret dat Jan Caspar van zichzelf liet schilderen door Rubens.

Het origineel van het kunstwerk van Rubens (afbeelding rechts) bevindt zich in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten van Antwerpen. Een hoogwaardige kopie, geschilderd in de eerste helft van de 20ste eeuw door Edgard Wiethase siert eveneens de Taxandriacollectie.

Het schilderij van Johannes Gevaerts werd op 14 februari 1960 aangekocht op een veiling in het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel. Bij de aankoop was een signatuur ('C De Vos') nog aanwezig, evenals het wapenschild van de familie Gevaerts op de rug van de zetel en was de achtergrond opgevuld met een rood gordijn i.p.v. lucht. Vermits deze elementen niet origineel waren, werden ze bij de restauratie door het KIK nadien verwijderd. Van onder het gordijn kwam een venster met vredesduif zichtbaar. De zware vergulde lijst die het portret omkaderde werd om

esthetische redenen in 1995 vervangen door een huidige eenvoudige lijst.

Enkele bronnen:

- Over de aankoop hiervan, in *Taxandria*, 1959-1960, p. 240-241
- H. de kok, *Grammaye's beschrijving uit 1610 en de latere historiografie van Turnhout*, in *Taxandria*, 1988, p.256.
- F. Baudouin, *Het epitaaf van Jan Gevaerts*, in *Liber amicorum Leon Voet*, Antwerpen, 1985, p. 48-503.
- <http://www.kikirpa.be/> cliché-nummer : B 186671
- SAT, *Verslag over het bestuur en de toestand der zaken van de stad Turnhout*, 1959-1960: aanwinst.
- <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-P-1964-3369> (voor een zeer gedetailleerd beeld van het epitaaf op de vorige bladzijde)

Bert Hendrickx

Onder andere op basis van gegevens van Marie-Paule Peeters

Installatie nieuwe Museumraad

Op maandag 18 maart werd de nieuwe Museumraad geïnstalleerd. Deze vergadering is het officiële adviesorgaan dat TRAM41 bijstaat in belangrijke beslissingen over de musea en het stadsarchief.

De stemgerechtigde leden vertegenwoordigen alle stichtende verenigingen, met name de Geschied- en Oudheidkundige Kring Taxandria, de Vrienden van het Begijnhof en de Vrienden van het Speelkaartenmuseum. Onze kring wordt vertegenwoordigd door Fred Stevens, Gib Van der Celen en Bert Hendrickx. Bovendien maken de leden van de stafcel van TRAM41, de schepen van Cultuur, de directeur Cultuur en twee vertegenwoordigers van de Cultuurraad deel uit van deze raad.

Harry de Kok (oud-diensthooft, oud-stadsarchivaris van Turnhout en oud-conservator van het Taxandriamuseum) werd verkozen tot voorzitter van de Museumraad. Ondervoorzitter is Koen Aerts, doctor in de Geschiedenis (UGent) en postdoctoraal onderzoeker FWO.

Graag willen we Fred Stevens (ondervoorzitter van Taxandria) hartelijk bedanken voor zijn zesjarig voorzitterschap van de vorige Museumraad.

We wensen de nieuwe Museumraad een vruchtbare en positieve samenwerking.

Mon Römer onverwacht overleden

Op 15 maart overleed Mon Römer onverwacht in Tenerife.

Mon was 38 jaar als urbanist werkzaam bij het Turnhoutse stadsbestuur, de laatste jaren als diensthoofd van de dienst Ruimtelijke Ordening. In die lange periode heeft hij veel oude plannen en documenten in verband met stedenbouw en architectuur in Turnhout onder ogen gekregen. Sinds zijn pensioen in 2005 haalde hij die documenten terug boven om te voorkomen dat ze in de vergetelheid geraakten. Enkele artikels van zijn hand verschenen in deze nieuwsbrief:

- Architect Henry Van de Velde en Turnhout
- Turnhout: Een ophaalbrug vóór het Kasteel
- 1870: Parijse Ballonpost en Turnhout
- Tentoonstelling 'De architecten Taeymans in Turnhout'
- Turnhout omstreeks 1950: Een nieuwe parochie?
- Stadhuis Turnhout: Waar bleven de kroon en de bol?
- Turnhout: de Post tijdens WO I
- Een nieuw zwembad voor Turnhout (dl 1: 1900-1919) (dl 2: 1923-1935)
- Een stukje geschiedenis over het Cultureel Centrum De Warande – Aanvulling

Nadien verschenen deze geschiedkundige bijdragen in een aparte rubriek op de internetkrant Gazet van Turnhout. Een andere specialiteit van Mon was de filatelie met een uitzonderlijke collectie en heel wat publicaties in een vakblad. Na een lange afwezigheid wegens ziekte, ontvingen we in februari van dit jaar opnieuw een bijdrage over een postkantoor in de Warandestraat. Enkele dagen later liet hij weten het artikel te herwerken omdat nieuwe elementen werden gevonden.

Als eerbetoon vindt u hierna het originele artikel met nadien de aanpassing zoals terug te vinden is op de Gazet van Turnhout.

Mon was in oktober 2012 67 jaar geworden. Hij laat een vrouw, twee kinderen en vijf kleinkinderen na.

In naam van het bestuur bieden we de familie onze oprechte deelneming aan.

Bron: foto en korte levensbeschrijving: zie www.gazetvanturnhout.be

Een 19de-eeuws postkantoor van Turnhout in de Warandestraat?

Op 17 mei 1946 werd de stichtingsvergadering gehouden van de “Turnhoutse Postzegel Vereniging”. Reeds in juli 1947 werd een eerste Postzegeltentoonstelling gehouden. De tweede volgde in oktober 1948.

In 1949 werd in België het eeuwfeest van de eerste Belgische postzegel gevierd. Voor deze gelegenheid werden vier nieuwe postzegels uitgegeven met de beeltenis van Koning Leopold I.

Overal in het land werden tentoonstellingen georganiseerd, zo ook in Turnhout. De *“Turnhoutse Vereniging van Postzegelverzamelaars”* (de naam van de vereniging was intussen gewijzigd) organiseerde van 24 tot en met 26 september 1949 een *“Postzegelsalon”*. Hiervoor liet ze een speciaal stempel aanmaken :

*TURNHOUT – EEUWFEST DER BELGISCHE POSTZEGEL
Postzegelsalon 25-9-1949.*

Tevens werd een lijvige programmabrochure uitgegeven. In de brochure publiceerde de toenmalige stadsarchivaris Raymond Peeters een artikel over de *“Postgeschiedenis te Turnhout”*.

Ik citeer de laatste paragraaf uit dit artikel :

*“Waar de postdienst het terrein hunner werkzaamheden bestendig uitbouwden en zich nieuwe taken zag toegevoegd, en mede door de industriële opbloei van onze stad, was het posthuis aan de **“Houten Haspel” (Huis van Eeckert, Warandestraat)** weldra te klein voor de noodwendigheden van de dienst. Op de plaats waar vroeger het huis “Het Ossenhoofd” stond, op de Markt, in het centrum van de stad, verrees in 1899 het nieuwe posthotel dat wij thans nog kennen. Architect F. Tondeur had het ontworpen in een neo-renaïssancistische bouwtrant. Het bestaat dus dit jaar precies een halve eeuw.”*

Als het postgebouw in 1899 verhuisd werd naar de Grote Markt, dan is er een kleine kans dat het *Huis van Eeckert* vermoedelijk in de 19^e eeuw werd gebouwd. Het stadsarchief-TRAM 41 heeft een lijst opgesteld van alle teruggevonden bouwvergunningen voor de periode 1825-1897. In deze lijst komt voor de Warandestraat de naam *Eeckert* of *van Eeckert* niet voor als aanvrager. Wel wordt voor twee andere dossiers verwezen naar *“aan den houten haspel”* en *“Weg naar de Warande aan den houten haspel”*.

In de *“Gids voor het oude Turnhout & omgeving”*, gepubliceerd in 1981 door Harry de Kok beschrijft hij een aantal wandelingen door de Stad. Op bladzijde 95 staat:

“We gaan nu links de Warandestraat in. Deze straat liep langs de zuidzijde van de hertogelijke burcht. Aan onze rechterkant lag op de hoek van de Zegeplaats de voorburcht, en dan de warmoeshof. Van de straat waren ze gescheiden, vermoedelijk eerst door een stenen muur en later door een houten staketsel. Verderop liep de straat naast

en door de Warande van het kasteel, waarvan de straat de naam heeft gekregen. De huizen aan de rechterkant zijn dus gebouwd op een deel van het vroegere slotpark. In het ancien régime vóór de verkavelingen van de Warande noemde men de straat (vermoedelijk naar een huis dat er gebouwd was) den **Houten Haspel**. In de rentmeester rekeningen van het kasteel leest men in 1547 :

“Gemaect een dubbel slot met sleutel aen ’t winket by den houten haspel”

en in 1555 :

“Aen den houten haspel die borstweer vermaect ende ghewelft.”

“Er was dus een zijingang om in het slotpark te komen. Deze zijingang is ook duidelijk te zien op de gravure van Lucas Vorsterman. Het woord haspel staat voor een houten raam, waarop men het garen moest opwinden. Wie heeft tijdens zijn jeugd voor dit opwinden zijn armen niet naar voor moeten steken ? In een weversstadje als Turnhout was een haspel dus een veel voorkomend voorwerp.”

We weten dus al dat het voormalig postgebouw in de directe omgeving van de Warande stond, maar de juiste plaats hebben we nog niet. Vandaar :

- Wie weet waar het gebouw *“Huis van Eeckert”* in de Warandestraat stond ?
- Zo ja, zijn er postkaartenverzamelaars die een kaart bezitten met de afbeelding van dit gebouw ?

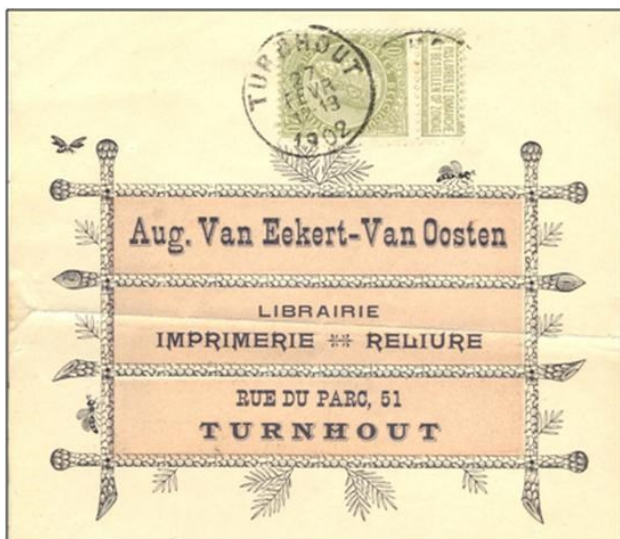
Mon Römer

Aanvulling op bovenstaand artikel zoals verschenen is op de internetkrant Gazet van Turnhout:

In een eerder artikel deed ik een oproep om mee te zoeken naar het juiste adres van het postkantoor dat in de 19de eeuw in de Warandestraat gevestigd was in het huis Van Eekert. Ik kreeg onmiddellijk twee reacties:

Mevr. Jozefien Peeters meende *“dat het gebouw op de hoek stond waar nu die café is rechtover de winkel waar Van Ravenstyn keuken-gerief en wapens verkochten”*.

Mr. Stanny Appels liet weten *“dat dit huis stond naast antiek Goris, het gangetje en dan het huis Van Eekert met daar achter een drukkerij.”*

Aug. Van Eekert was onder meer drukker van postkaarten van Turnhout. Dhr. Appels toonde mij volgende postkaart van de drukkerij aan de Warandestraat (De Warandestraat heette destijds Rue du Parc):

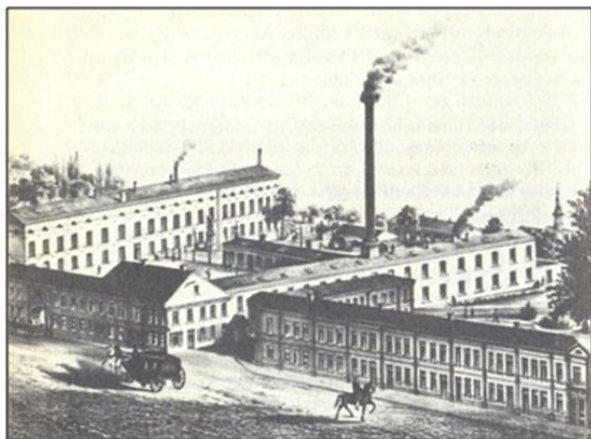
Nog meer inlichtingen vond ik in het boek *“Gids voor het oude Turnhout & omgeving”* van de vroegere stadsarchivaris van Turnhout, Harry de Kok, in zijn wandeling door de Warandestraat. Hieruit komt volgende anekdote (bladzijde 112) :

“In het café Lindenhof (nr. 29) was vroeger de post. Het postkoetske vertrok elke avond te 11.30 u op de Groenplaats te Antwerpen en kwam met de correspondentie bij de postmeester te Turnhout aan te 4 u 's morgens. Volgens de geschriften van Kan. Jansen althans welke ons eveneens vertelt dat circa 1894 een meegereide Turnhoutenaar een gat had gemaakt in de bak, waar de brieven inzaten, onder de plaats van de koetsier. Hij opende de brieven en nam al het geld en de waarden mee. Het werd pas in Turnhout gemerkt en toen was de dief op de vlucht naar Parijs, waar hij ook later gestorven zou zijn”.

Moeten we er nog aan twijfelen dat het postkantoor in de tweede helft van de 19^e eeuw gevestigd was in het gebouw waar het huidige Lindenhof is ? Wat we echter nog niet weten is of de Post en de drukkerij van Van Eeckert er gelijktijdig gevestigd waren of dat de drukkerij er pas gekomen is nadat de Post verhuisd was naar de Grote Markt. In mijn eigen poststukkencollectie vond ik een ontvangstbewijs, ondertekend door Aug. Van Eekert in 1902. Heeft iemand een idee wanneer hij op die plaats zijn drukkerij gestart is?

De prent hieronder toont de Warandestraat met de vroegere gebouwen van de Glenissonfabrieken en de huizenrij waarvan veel bovengevels nog gespaard zijn. In het meest linkse gebouw van de huizenrij was de Post gevestigd.

Mon Römer

Ontmoeting met achter-achterkleinkinderen van Renier Snieders

Zoals u in de vorige nieuwsbrief kon lezen waren twee achter-achterkleinkinderen van Renier Snieders aanwezig op de herdenking en lezing naar aanleiding van zijn 200ste verjaardag.

In februari ontvingen we een uitnodiging om een kennismakend bezoek te brengen aan de weduwe van Reniers achterkleinzoon Yves Bausart en enkele van haar (klein)kinderen in Mol-Wezel.

Ook Gil Tack en Lin Meulenaere, beide kenners van geneesheer Renier Snieders zijn ingegaan op de vriendelijke uitnodiging.

Na een warme ontvangst bracht mevrouw Bausart ons naar de eetkamer waar we heel wat oude papieren, brieven, boeken en foto's van en over Renier Snieders konden bekijken. Het pronkstuk was ongetwijfeld een koffer met instrumenten die de dokter gebruikte bij operaties en amputaties. Zo kwamen ook twee brieven uit 1939 geschreven door kanunnik J.E. Jansen aan twee kleindochters van Renier opnieuw boven water.

We zijn zeer blij dat de banden tussen de familie Bausart en Taxandria na enkele decennia opnieuw zijn aangehaald.

Bert Hendrickx

Van links naar rechts: Thérèse Bausart, Jean Louis Bausart, Lin Meulenaere, Gil Tack, Viviane Schuermans en (zittend) Mia Boving, weduwe van Yves Bausart.

Historische bunker van de Duitse Turnhout-kanalstelling gesloopt

Begin 2011 werd het Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum door haar Nederlandse zustervereniging, Stichting Menno Van Coehoorn, op de hoogte gebracht dat een bouwvergunning was aangevraagd waarbij een bunker in het centrum van Turnhout zou verdwijnen. Na onmiddellijk contact met de stad Turnhout bleek dat ze inderdaad van Kuwait Petroleum (Q 8) een bouwaanvraag hadden ontvangen voor de uitbreiding van een bestaand servicestation met bijbehorende carwash en een kleine supermarkt.

In de bouwaanvraag was ook de afbraak van alle bestaande gebouwen, inclusief een Duitse afwachtingsbunker voor mitrailleursschutters uit 1917, opgenomen.

Detail foto Herman Van Eyndhoven

De betreffende bunker is een onderdeel van de Duitse “Turnhout-kanalstelling” uit 1917. Dit is een bunkerlinie die het tracé van het kanaal Dessel – Schoten volgt tot aan de “Oude Kom” in Turnhout. Vanaf hier vormt de bunkerlinie een halve kringstelling ten oosten van Turnhout. Ze eindigt in de omgeving van de Priorij van Corsendonck. De bedreigde bunker is uniek omdat er op het dak een betonnen vuurkam aanwezig is. Deze dient voor de plaatsing en fixeren van zandzakjes ter bescherming van de bediening van een Maxim of een Schwarzlose mitrailleur. Deze vuurkam is op geen enkele bunker teruggevonden.

Vanaf deze positie werd het centrum van Oud-Turnhout onder schot gehouden.

Het Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum en diverse van haar leden hebben tijdens het openbaar onderzoek bezwaar tegen de afbraak van deze historische bunker ingediend. De Stad Turnhout en de Provincie Antwerpen gaven op de milieuvergunning negatief advies. Voor de stedenbouwkundige vergunning gaf de Stad Turnhout ook een negatief advies.

In beroep werden uiteindelijk wel de nodige vergunningen verleend met als doorslaggevend argument dat de bunker niet beschermd was en daarom kon gesloopt worden.

Het Simon Stevin V.V.C. heeft tenslotte nog deze beslissing tevergeefs bij het hoogste rechtsorgaan, de Raad voor Vergunningsbetwistingen, aangevochten.

Afbraak van de bunker N° 126 op 31.01.2013 foto archief George Melis

Na de definitieve juridische uitspraak liet Kuwait Petroleum weten dat ze de bunker wilde overdragen aan het Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum in het vooruitzicht van een oplossing tot behoud binnen de tijdslimieten (1 maand gedurende de eindejaarsperiode) van de geplande bouwwerken. Na overleg bleek dat er geen enkele realistische mogelijkheid bestond om de bunker op het terrein zelf te bewaren. De stad Turnhout stelde vervolgens een nabijgelegen perceel aan de Noord-Brabantlaan ter beschikking voor de herlocalisatie van de bunker als monument van de Eerste Wereldoorlog. De bunker zou dan tegen 2017 gerevaloriseerd worden ter gelegenheid van zijn 100-jarig

bestaan. Gedurende de toeristische periode kon hij dan bezocht worden, terwijl hij in de winterperiode kon gebruikt worden als vleermuizen hibernaculum. Het plan om de bunker te verplaatsen werd besproken met enkele gespecialiseerde aannemers. De kost voor de verplaatsing van de 225 ton zware bunker bleek meer dan 90.000 euro te bedragen. Op basis van zowel de financiële haalbaarheid als de timing van de Q 8 bouwwerken werd na grondig overleg besloten om af te zien van de verplaatsing. Op 31.01.2013 is de bunker onherroepelijk uit het landschap verdwenen.

In de nabijheid was ook nog een kleinere observatiebunker uit de Eerste Wereldoorlog aanwezig. Deze was voorheen reeds tot juist onder het grondniveau verzonken. Aan het opgegraven puin te zien werd deze nu ook uitgegraven en verwijderd.

Er wordt nu uitgekeken naar de verdere ontwikkelingen rond de bescherming van historisch waardevol versterkt erfgoed zodat meer rechtszekerheid ontstaat voor alle betrokken partijen. Recent is op de grens van Turnhout en Vosselaar, ten zuiden van het kanaal Dessel – Schoten, een loopgrachtenstelsel uit dezelfde periode teruggevonden. Dit is nog intact over een lengte van meer dan 80 m. Uit verder onderzoek moet bijvoorbeeld nog blijken of deze loopgrachten tijdens de mobilisatie in het Interbellum hergebruikt werden.

George Melis

Foto Nieuwsblad 1 februari 2013 Saskia Van Gestel

125-jarige Studentenclub Mastentop heropgericht

In oktober 2012 vierde Studentenclub Moeder Mastentop haar 125-jarig bestaan. De club werd in 1887 gesticht door Adelfons Henderickx en verenigt Kempense studenten die in Leuven studeren. Mastentop is de oudste studentenclub van de Kempen en de vierde oudste van het land.

De oud-leden die de Seniorenclub Mastentop oprichtte, werden naar aanleiding van dit jubileum op het Turnhoutse stadhuis ontvangen. Huidig Mastentop-voorzitter (en Taxandrialid) Jean-Charles Verwaest riep toen op opnieuw op zoek te gaan naar een nieuwe generatie Kempense studenten in Leuven. De werking was daar immers al enkele jaren stilgevallen.

Deze vraag viel niet in dovemans oren... Oud-leerlingen van het Sint-Victor, het Sint-Jozefcollege en het Spijker werden bereid gevonden om in Leuven niet enkel te studeren, maar ook om de Kempen op een waardige manier te vertegenwoordigen.

Op 7 maart 2013 vond op de Oude Markt in Leuven een kiescantus plaats. Zeven schachten stelden zich kandidaat voor het nieuwe bestuur en werden er door een ruim aantal leden van de Seniorenclub duchtig op de rooster gelegd...

Deze jonge ploeg zal Moeder Mastentop terug tot leven brengen vanaf het begin van het academiejaar 2013-2014. We wensen hen veel succes.

Bert Hendrickx

350 jaar Heilig Graf in Turnhout, een oproep

2012 was niet alleen een belangrijk feestjaar voor Turnhout en zijn inwoners, ook voor de Kanunnikessen van het Heilig Graf was het een feest- en kantenmoment.

Na 350 jaar kloosterleven kozen de zusters er voor om met de zustergemeenschap te verhuizen naar Tongerlo. Naast de abdij van de Norbertijnen was er immers nog een bijhuis van de zusters dat, na een serieuze verbouwing, omgetoverd werd tot een modern wooncomplex. Het nieuwe 'huis' was een feit en de verhuizing werd gepland in het najaar van 2012,

na een feestelijke nocturne ter afsluiting van het feestjaar '350 jaar Heilig Graf in Turnhout'.

De verhuis werd zo concreet en net voor kerstmis verlieten de laatste zusters het klooster. Vol vreugde en spanning keken de zusters uit naar hun nieuwe begin, met dankbaarheid en emotie namen ze afscheid van Turnhout. Priorin Hélène Blot sloot als laatste symbolisch de deuren van het klooster.

Ondertussen zijn ze stilaan 'geïnstalleerd' in hun nieuwe omgeving en vinden ze opnieuw wat rust na een drukke en intense periode. Al komen ze nog met de regelmaat van de klok terug naar Turnhout, naar de school, naar het klooster.... En dat is goed. Ze zijn een stuk geschiedenis én toekomst van Turnhout en hun opvoedingsproject en visie is een zeer belangrijke pijler waarop de Heilig Graf scholen anno 2013 nog steunen. We willen de zusters bij deze dan ook nogmaals bedanken voor hun inzet en engagement van de voorbije 350 jaar en wensen ze veel succes met hun nieuwe start in Tongerlo. Bedankt!

Toch willen we deze geschiedenis niet zomaar verloren laten gaan. Dankzij de zusters, met name zuster Ilona, zuster Liesbet en zuster Hélène, kreeg de school de kans om samen met hen een 'archief' aan herinneringen aan te leggen, te bewaren en koesteren. Zonder geschiedenis geen toekomst.

Zuster Ilona, sinds jaar en dag archivaris van het klooster, schonk vele voorwerpen aan de school. Voorwerpen die zowel het school- alsook het kloosterleven mooi in beeld brengen.

In januari vorig jaar was er nog de prachtige tentoonstelling 'Fides & Societas – 350 jaar kloosterleven in Turnhout' te bewonderen in de kerkzaal van het Heilig Graf. Dit jaar, in april, zal er werk te zien zijn uit 'de collectie van het Heilig Graf' in het Taxandriamuseum. Het belang van een goede bewaring van het Grafse verleden mag duidelijk zijn.

Toch mag het niet stoppen bij de schenking van de zusters. Het is maar een begin. Ook de school heeft een schat aan herinneringen en voorwerpen die mee het verleden vorm geven. De twee collecties samen vormen een knappe start van een heus 'archief/museum'.

Maar we willen nog uitbreiden. Bij deze doen we graag een oproep aan alle '(ex) graffers'. Hebt u (of uw ouders) een *grafs* verleden? Hebben jullie nog spullen liggen die met dit verleden te maken hebben én van belang kunnen zijn voor onze collectie? Zijn jullie net bezig met de grote 'opruim'? Een lenteschoonmaak? Hebben jullie een heel oud uniformpje, een internaat kaart, een rapportje, een kantwerkje, een schriftje, een Heb je een tante nonneke van het Graf in de familie gehad waar je nog spullen van hebt, waar je een mooie herinnering aan hebt en dat je wil schenken aan onze collectie, aarzel dan niet! We willen héél graag uw herinnering, uw voorwerp, uw ... opnemen in ons archief.

We zijn vooral op zoek naar spullen van vóór 1980 die met het school en/of kloosterleven te maken hebben. Foto's van zusters, zelfs van de missies, bijhuizen, gebruiken, dagboeken, een 'schoonschriftje', een poëziealbum, Het is meer dan welkom!

Foto van mei 1968 met o.a. Z.M. Julia, directrice van de humaniora (Uit: 333 jaar H. Graf)

Wie ons een schenking wil doen, kan dit brengen naar de receptie van het Heilig Graf, Patersstraat 26 in Turnhout t.a.v. Peter Coupé en/of schoolarchief. We zullen uw gift met zorg behandelen.

Laat zeker uw persoonlijke gegevens én zoveel mogelijk details van herkomst achter zodat we u eventueel kunnen contacteren. Alles wat wordt binnengebracht wordt als een 'gift' aangenomen. U staat dus wel de (eigendoms- en publicatie) rechten van de gegeven spullen af, zodat we de voorwerpen ook in de toekomst (voor niet-commerciële doeleinden) publiek kunnen gebruiken. U kan ook steeds terecht op onderstaand mail adres: peter.coupe@heilig-graf.be

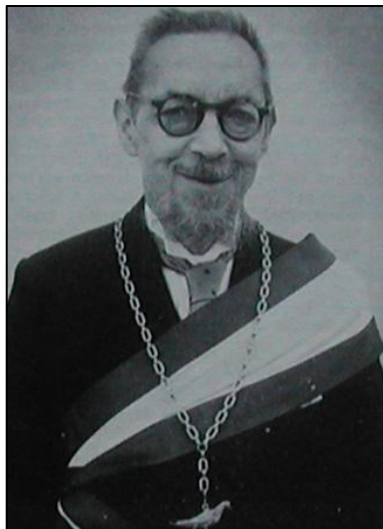
De zusters en de school danken jullie alvast voor jullie bijdragen. Laat ons het verleden levend houden.

*Peter Coupé
In naam van het Heilig Graf*

Het eerste Geschied- en Oudheidkundig Congres van de Kempen te Turnhout

Onder impuls van diverse Oudheidkundige Kringen werd erop aangedrongen om het verleden beter te leren kennen. Men trachtte dit te verwezenlijken door het inrichten van congressen en tentoonstellingen. Onder kanunnik Floris Prims als erevoorzitter maar vooral met kanunnik Jozef Jansen als voorzitter en Jozef Ernalsteen (zie foto) als secretaris van de Kempense Congressen kreeg dit initiatief vaste vorm.

Het eerste congres vond plaats op 2, 3, 4, en 5 september 1922 in Turnhout.

Zaterdag 2 september

Op zaterdagmiddag nam het eerste Kempisch Congres over de Kempen een aanvang in Turnhout. Om half zes vergaderden de leden van het Congres in de ruime audiëntiezaal van het historisch kasteel. Onder de aanwezigen tal van hoogwaardigheidsbekleders.

De voorzitter van het Congres, kanunnik J.E. Jansen, heette de aanwezigen welkom. In dit oude kasteel waar de hertogin Maria van Brabant zo dikwijls verbleef, ging men spreken en nadenken over onze Kempen. Na zijn toespraak gaf de spreker het woord aan Z.E.H. Philippen, leraar aan de middelbare normaalschool te Antwerpen. Hij praatte over de bouwstoffen van de Kempische geschiedenis. Dr. J. Grietens sprak daarna over de plaatsnaamkunde.

Z.E.H. Floris Prims handelde over de economische betekenis van oude geldwaarden en munten. Na deze spreker werd de vergadering gesloten.

Om 8 uur gaf stadsbeiaardier E. Verrees een beiaardconcert vanop de Sint-Pieterskerk. Het concert werd om kwart na negen afgesloten met het vaderlands lied.

Zondag 3 september

De deelnemers van het congres vergaderden opnieuw in de grote audiëntiezaal van het kasteel. Vandaag had het congres als onderwerp: "De Algemene Geschiedenis". Z.E.H. Pater E. De Schaepdrijver sprak over de geschiedenis van de Kempische kloosters van Grobbendonk en Korsendonk. Daarna kwam E.H. A. Erens, archivaris van de abdij van Tongerlo aan het woord. Hij vertelde aan de aanwezigen over de rol van Godfried Hermans, prelaat van Tongerlo, tijdens de Brabantse Omwenteling. Volgend spreker J. Groetens sloot hierbij aan met zijn voordracht over het *Lied in de Brabantse Omwenteling*, waarvan hij enige staaltjes ten beste gaf.

Hierna werd deze tweede zitting gesloten. Burgemeester Jonkheer Du Four verwelkomde om 11.00 uur alle congresleden op het stadhuis van Turnhout. De burgemeester bedankte de initiatiefnemers en de congresleden voor hun inzet en bood hierna de erewijn aan.

In de loop van de namiddag vertrokken de congresleden naar Herentals om daar enkele merkwaardigheden te gaan bezichtigen.

's Avonds om 20 uur vond te Turnhout het Kempisch feest plaats, onder de belangstelling van enkele honderden aanwezigen. Dr. Grietens bracht daar een voordracht over de Brabantse Omwenteling. Frans Holdermans, kunstzanger, gaf bij tussenpozen een vertolking van Kempense liederen.

Tot slot van deze avond bracht de Onze-Lieve-Vrouwegilde uit Turnhout een optreden van de trawantel, ook wel stokkendans genoemd.

Maandag 4 september

Om 9.30 uur verzamelden de deelnemers aan het Kempisch Congres weer in de grote audiëntiezaal van het kasteel. Deze derde congresdag was gewijd aan "Kunstgeschiedenis".

Baron de Trannoy van Tongerlo gaf een voordracht over de toepassing van de Kempische bouwkunst op pastorijen, kerken en kastelen in de Kempen. Spreker Stan Leurs besprak zijn studie over de Gotische bouwkunst in de Kempen. Z.E. Pater K. van Sull verklaarde de stand van zaken over de zaligverklaring van de Kempische geleerde Lessius († 1623).

Maandagnamiddag werd er een uitstap gedaan naar Hoogstraten. Na een welkom op het stadhuis door de burgemeester prees Dhr. Segers de studie van kanunnik Jansen over het volksleven in de Kempen. Tijdens het schenken van de erewijn konden de aanwezigen de prachtige muurschilderingen bewonderen. Vanuit het stadhuis stapten alle

aanwezig op naar de nabij gelegen Sint-Katharinakerk, gebouwd in 1524 door Rombout Keldermans. Tot slot bezocht men ook nog het Begijnhof waarna de congresleden terug keerden naar Turnhout. In Turnhout werd er om 20.30 uur een avondfeest aangeboden, waar tal van stukken van Kempische componisten werden gespeeld.

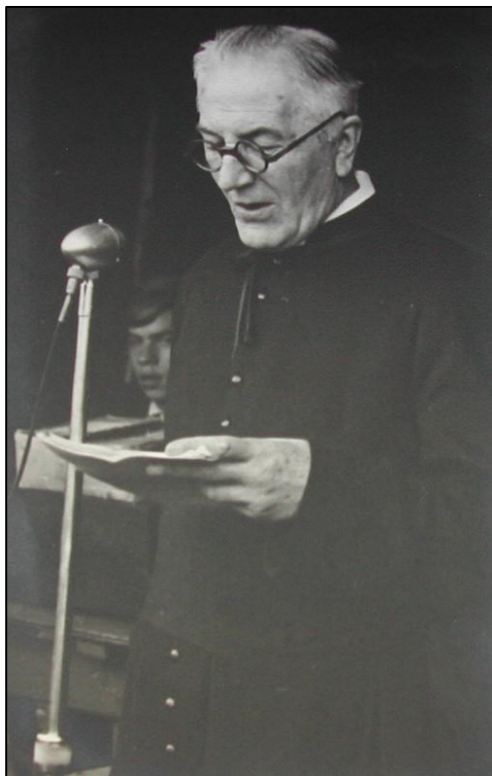
Dinsdag 5 september

Deze morgen verzamelden de congresleden voor de vierde en laatste maal in de audiëntiezaal van het kasteel. Frans Meeus, oud geneesheer en bestuurder van de staatskolonie van Geel gaf er een voordracht over het behouden van het natuurschoon in de Kempen.

Voorzitter van dit Kempisch Congres, kanunnik Jansen (zie foto) legde zijn studie voor over de Schuttersgilden in de Kempen. Deze studie is opgevat in drie verschillende soorten van gilden; de godsdienstige, de ambachten- en de schuttersgilden.

Na deze bespreking was het tijd om het eerste Kempisch Congres af te sluiten.

Tenslotte brachten de congresleden nog een bezoek aan de merkwaardigheden en monumenten van Turnhout. Na een bezoek aan het begijnhof en het Taxandriamuseum konden de congresleden voor een laatste maal genieten van een gulhartig banket.

Het Vervolg

Na het Kempisch Congres te Turnhout kwam in 1925 Brecht aan de beurt, gevolgd door Geel in 1928 en Essen in 1931. In Essen werd het eerste Landjuweel van de Kempen georganiseerd volgens de oude reglementen. Het tweede Landjuweel heeft in 1935 te Westerlo plaats-

gevonden. In 1937 is te Hoogstraten het derde Landjuweel doorgegaan. De Tweede Wereldoorlog onderbrak de cyclus van deze Landjuwelen. Om de wildgroei van feesten te beperken en om de gildefeesten in goede banen te leiden werd op 3 februari 1952 de Hoge Gilde-raad der Kempen opgericht.

Besluit

De Kempische Congressen lagen aan de basis van de verdere heropbloei van de schuttersgilden. De initiatiefnemers kanunnik Jansen en J. Ernalsteen (later nog verkozen tot Opperhoofdman van de Hoge Gilderaad der Kempen) is men alle erkentelijkheid verschuldigd.

*Bronnen: Archief Frans Snijders, Catalogus 1922, Boek 50 jaar Hoge Gilderaad
Diverse persartikelen uit kranten uit 1922.*

Bewerking: Frans Snijders

‘Turnhout van toen’ organiseert ‘Quiz van Toen’

De vrijwilligers achter de zeer populaire Facebookpagina ‘Turnhout van Toen’ organiseren op **zaterdag 20 april** vanaf 18.30 uur in Het Gevolg (Otterstraat 31-33, in Turnhout) een quiz over Turnhout in het verleden. Hun oproep gaat als volgt:

“Altijd al willen quizen maar nooit vrienden of familie kunnen overhalen om mee te doen? Dit is je kans! Nestel je alleen of met een vriend in de zitjes op de voorste rijen. Ploegen van 4 personen zullen de arena betreden door plaats te nemen aan de tafeltjes op scène.

Inschrijven is GRATIS en doe je door een mailtje te sturen met de naam van je quizploeg en het aantal personen naar

Turnhout.van.Toen@gmail.com

Is quizen niet je ding, maar kom je wel graag mee met familie en vrienden? Neem een zitje op de hoger gelegen rijen en geniet van een drankje en hapje in de foyer van Het Gevolg!

<http://www.facebook.com/events/418456698235193/> “

Handley Page Halifax zware bommenwerper van het 429 Sqn RCAF verongelukt in de avond van 22 oktober 1943 in Rijkevorsel

De Handley Page Halifax HP59 B II Serie Ia zware bommenwerper met staartnummer **JD363** kreeg van het 429 "Bison" Sqn RCAF (= Royal Canadian Airforce) de romPCODE **AL-J**. Deze bommenwerper vertrok op 22 oktober 1943 om 17.35 u vanuit Leeming (North Yorkshire, VK) voor een aanval op Kassel (Hessen, DE). Door een niet vastgestelde reden, waarschijnlijk door FLAK (Fliegerabwehrkanone = luchtdoelkanon) stortte dit toestel om 20.05 u aan de Bolk in Rijkevorsel neer. De ganse bemanning was omgekomen en ligt begraven in het Schoonselhof kerkhof bij Antwerpen.

De bemanning van de **AL-J**, "J for JIG", was:

- De piloot: *Flight Sergeant* (=1ste *Sergeant*) RCAF HOWARD, Graham Wilson, 22jaar, Canadees uit Toronto, stamnummer R/130873, begraven in graf IVa, B7
- Boordwerktuigkundige: *Sgt. RAFVR* (= *RAF Volunteer Reserve*) DENTON, Albert Henry, 19 jaar, Engelsman uit Northfleet, Kent, stamnummer 1399712, begraven in een collectief graf IVa, B8-10
- Navigator: *Flying Officer* (=Luitenant) RCAF BEYAK, Alexander Edward, leeftijd onbekend, Canadees, stamnummer J/14791, begraven in hetzelfde collectief graf IVa, B8-10
- Bommenrichter: *Flying Officer* RCAF CHORNEYKO, Athanasie, 25 jaar, Canadees uit Arran, Saskatchewan, stamnummer J/21984, begraven in zelfde collectief graf IVa B8-10
- Radio / Boordschutter: *Sgt RAFVR* KING, George Charles, 25 jaar, Engelsman uit Middleton-on-Sea, Sussex, stamnummer 1293398, begraven in graf IVa, B6
- Boordschutter: *Sgt RCAF* SMITH, Charles Chester, 20 jaar, Canadees uit Toronto, stamnummer R/91151, begraven in graf IVa, B11
- Boordschutter: *Sgt RCAF* FOURNIER, Roger Moise, leeftijd onbekend, Canadees uit Timming, Ontario, stamnummer R/151463, begraven in graf IVa, B12.

Drie weken voordien, op 26 september 1943 was de bemanning in het 429 "Bison" Sqn toegekomen nadat ze in het RAF Station Croft uit Dalton-on-Tees (VK) in de RAF 1664 HCU (Heavy Conversion Unit = Eenheid voor de omschakeling naar zware bommenwerpers) eenheid,

door de Canadezen “Caribou” genoemd, haar opleiding op Halifax beëindigd had.

De eerste operatie met Halifax bommenwerpers voerde het “Bison” squadron gedurende de nacht van 15 op 16 september 1943 uit. Als laatste offensieve operatie deed het op 25 Apr 1945 een aanval op de FLAK batterijen in Wangeroege (NL). Daarna, vanaf 8 mei 1945, nam het smaldeel deel aan operatie “Exodus” (terugbrengen van Britse krijgsgevangenen) en aan operatie “Dodge” (evacueren van Britse soldaten uit Italië).

Het motto van het 429 Sqn was "Fortunae nihil" wat "niets aan het noodlot overlaten" wil zeggen.

Het smaldeel vloog eerst met Vickers Wellington B MKIII en MK X bommenwerpers. Vanaf augustus 1943 werd het uitgerust met viermotorige Halifax B II en later met Halifax B Mk V en B Mk III. Vanaf maart in 1945 werden de Halifax toestellen vervangen door Avro Lancasters Mk I en Mk III.

Midden 1943 werd het Bomber Command veel krachtiger. Meer eenheden werden met zware viermotorige bommenwerpers, met grotere bommenlast, uitgerust en door verouderde tweemotorige vliegtuigen vervangen. De Vickers Wellington, het werkpaard van Bomber Command, werd in de nacht van 8 op 9 oktober 1943 een laatste keer voor grote operaties gebruikt. In deze nacht ging echter ook de 5000ste bommenwerper van het Bomber Command in operaties verloren. Meer nieuwe apparaten en technieken werden gebruikt waaronder G-H (Gee-H) voor blind bombarderen (d.m.v. Ames type100 in De Havilland Mosquito snelle bommenwerper), Window (Radar storing door het strooien van aluminium bandjes of draadjes in bepaalde lengte), operatie “Corona” (=uitzenden van valse berichten via radio, door origineel Duits accent sprekende WAAFs (=Women’s Auxilliary Air Force) vrouwen, aan de nachtjagers van de luchtwaffe. Deze WAAFs waren meestal gevluchte Joodse Duitse vrouwen.)

Ook werden door AB Cigar⁶ valse radio meldingen uitgestuurd. Naast de belangrijke aanvallen werden afleidingsaanvallen uitgevoerd om de Duitse nachtjagers te misleiden.

Een rapport over de opdracht van de aanval op Kassel in de nacht van 22 op 23 oktober 1943 luidde:

559 vliegtuigen - 322 Lancasters, 247 Halifaxes - werden naar Kassel gezonden. De Duitse controle was weer juist in het beoordelen van het doel. Hierbij gingen 43 vliegtuigen - 25 Halifaxes, 18 Lancasters - verloren, (7,6% van de aanvalsvloot).

Het Bomber Command had als afleidingsaanval nog 28 Lancasters en 8 Mosquito's naar Frankfurt gestuurd om er te bombarderen. In deze opdracht was een Lancaster bommenwerper verloren gegaan.

In deze nacht begon voor het eerst de operatie "Corona" met het radiostation Kingsdown in Kent (VK). Deze operatie "Corona" schiep grote verwarring in het radioverkeer.

Met de aanval op Kassel verloor het 429 Sqn RCAF nog een tweede Halifax, de **JD332** met rompnummer **AL-U**. Hier werden 3 bemanningsleden krijgsgevangen genomen maar de reden en de plaats van de afstorten van deze bommenwerper is me onbekend. Ook in Kasterlee aan de Bosdellen in de buurt van Beverdonk viel een Halifax, **JN920** met romPCODE **LK-L**, van het 51 Sqn RAF neer. Eén van de leden van de bemanning, de radio marconist, heeft een graf in het kerkhof van Retie gekregen. Vier andere leden hebben een graf in het Schoonselhof kerkhof en twee leden, die nooit teruggevonden zijn, hebben wel een gedenksteen in Runnymede Memoriaal in VK. De heemkundige kring "De Zeven Netten" heeft in hun tijdschrift van juni 2000 het verhaal over de **LK-L** gepubliceerd.

Op 22 oktober 2010 werd een gedenksteen zijn aan Bolk in Rijkervorsel geplaatst.

Jozef Van Troy, Cdt v/h Vlw. Ing. b.d.

⁶ AB Cigar: Behandeld in het artikel "Het Spook van Sint Truiden doodt de Handley Page Halifax III bommenwerper LV919 van het 466 Sqn RAAF op 13 mei 1944 neerstorten in Zondereigen (Baarle Hertog)" verschenen in 2011 in Taxandria Nieuws, Jaargang XXIX nr. 4.

- Het jaarthema 2013 van de Historische Drukkerij richt zich op het - vaak- prachtig vormgegeven alledaagse drukwerk uit de prehistorie van het grafische ontwerpen, waarbij de focus wordt gelegd op het efemere werk van de drukkers zelf, die hiermee hun vakbekwaamheid toonden.

21, 28 april, 5, 19 mei, 2, 16, 30 juni, 14 en 28 juli 2013 van 13 tot 17 uur kan u een bezoek brengen aan de tentoonstelling 'De letterzetter als grafisch ontwerper. Alledaags drukwerk in de 19de eeuw'.

Steenweg op Mol 84 in Turnhout www.historischedrukkerij.be

- <http://www.strijdbewijs.nl/> heeft niet echt betrekking op de Antwerpse Kempen, maar is zo interessant dat we het toch vermelden. Deze uitgebreide site over de Tweede Wereldoorlog bevat ondermeer informatie over Operatie Market-Garden, de Dambuster raid, de Maginot Linie, de U-Boot bases en andere objecten in Frankrijk. Ook is er veel aandacht voor de oorlogsfilm. Sinds kort wordt ook aandacht geschonken aan de strijd om de Schelde. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de M4 Sherman tank en de restauratie van één zo'n type, een M4A1(76)W. Ook de militaire luchtvaart krijgt heel wat aandacht.
- Heemkundekring Amalia van Solms ontwikkelde een website rond de dodendraad, een elektrische draadversperring die tijdens de Eerste Wereldoorlog het neutrale Nederland scheidde van België. Op <http://www.dodendraad.org/> vindt u meer info over het thema: "WO I in onze grensregio. Vergeten? Opgehelderd!". In het hoofdmenu vindt u onder de rubrieken "Routes", "Cursus" en "Boek" een uitgebreid overzicht van de projectonderdelen.

- Bijna 25.000 Belgische parochieregisters uit het Belgisch Rijksarchief, evenals registers van de burgerlijke stand, zijn sinds begin februari online raadpleegbaar. In het kader van de digitalisering van het Rijksarchief werden de afgelopen tien jaar in totaal bijna 15 miljoen pagina's met akten uit parochieregisters en registers van de burgerlijke stand gescand en ter beschikking gesteld via de website <http://search.arch.be>

U zal merken dat er nog heel wat data niet raadpleegbaar zijn. Maar dit initiatief dat nog in haar kinderschoenen staat, is enkel toe te juichen.

- Op <http://tijdschriften.kb.nl/> kan je online vele tijdschriften uit de collectie van de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek raadplegen. In deze dienst zijn 80 tijdschriften uit de periode 1850-1940 *full text* doorzoekbaar. Onder de beschikbaar gestelde titels bevinden zich algemene, culturele, letterkundige, religieuze, wetenschappelijke, politieke, sportieve en economische tijdschriften.
- De Nederlandse Koninklijke Bibliotheek biedt met de datasets Middeleeuwse Verluchte Handschriften (MVH) ook toegang tot ruim 11.000 handgemaakte afbeeldingen (zgn. verluchtingen) uit 400 middeleeuwse handschriften tot ca. 1550. Zie hiervoor <http://www.opencultuurdata.nl/2013/03/datablog-koninklijke-bibliotheek-middeleeuwse-verluchte-handschriften/>
- <http://www.herinneringseducatie.be/ADVISEERT/Toetssteen/tabid/156/Default.aspx#toetssteen> bevat een praktisch dossier van 35 bladzijde over erfgoededucatie: de Toetssteen. Dit werd specifiek opgesteld met het oog op het stimuleren van de kwaliteit van herinneringseducatie.
- In een vorige nieuwsbrief berichtten we over een initiatief van de provincie Antwerpen, met name *Vrome bomen in het landschap - Zoek mee naar kapelbomen*. Eind mei 2012 was de eerste inventarisronde afgerond. De provincie ontving 229 meldingen wat resulteerde in 217 plaatsen met kapelbomen (omwille van dubbele meldingen). Dankzij de talrijk ingezonden foto's kreeg men ook een eerste indruk van de toestand

van het kapelletje en de bomen. Een aantal inzendingen bevatten ook lokale verhalen verbonden aan een boom of een kapel. De locaties liggen verspreid over 29 van de 70 gemeenten in de provincie Antwerpen. Uit de inzendingen blijkt dat de linde de meest voorkomende kapelboom is. Meer dan de helft waren plaatsen met een of meerdere bomen bij een kapel. Bomen met boomkapelletjes maken ongeveer 30 % van de locaties uit. Het merendeel van de kapellen en boomkapelletjes zijn toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw.

Er wordt nu een nieuwe oproep gedaan om kapelbomen te blijven doorgeven zodat de 'witte vlekken' in onze provincie opgevuld geraken. Wil je meer weten over een specifieke kapelboom kijk dan eens naar het vernieuwde geoloket van de landschapskaart waar de gegevens verwerkt zijn in de laag kapelbomen

<http://www.provant.be/landschapskaart> geoloket

Op de website www.provant.be/erfgoedbomen kan een KMZ-bestand gedownload worden. Het bevat de 217 locaties met adres en beperkte gegevens van elke kapelboom. Je kan het inladen en vervolgens openen in Google Earth

(<http://www.google.com/earth/download/ge/agree.html>).

Inventaris archief Raymond Peeters ca. 1940-1983

In maart werd het archief van Raymond Peeters (bestaande uit zes dozen, referentie BE/SAT/158) geïnterpreteerd door archivaris Bart Sas.

Dit archief bevat o.a. agenda's, info over zijn huldeboek, notities, manuscripten, transcripties en documentatie.

Binnenkort vindt u de volledige inventaris op

<http://www.stadsarchiefturnhout.be>

Reacties van leden

Mevr. Jacqueline Boone - Dierckx reageerde al na één dag op onze oproep om de personen op bovenstaande foto (allen familie van haar) te identificeren:

1. Marthe Van Hal (later getrouwd met Jean Struyve de Swielande)
2. Elisabeth Dierckx, de oudste dochter van notaris Fernand Dierckx
3. Monique Van Hal (later getrouwd met Louis d'Aoust)
4. Paul Van Hal, priester
5. M. Louise Dierckx, echtgenote van 6 en de oudste zus van Joseph Dierckx (vader van Jacqueline Dierckx)
6. Charles Van Hal
7. Jean Van Hal, zoon van 5 en 6 (later gehuwd met Chantal Vaes)
8. Christiane Van Hal, dochter van 5 en 6 (later gehuwd met Ludo le Polain)

Mevr. Joanna Hoppenbrouwers - Verwaest bevestigde telefonisch dat nr. 2 Elisabeth Dierckx is. Ze is geboren op 6 maart 1925 en is later getrouwd met een meneer De Haene uit Hasselt. Mevr. Verwaest kende Elisabeth van op het Heilig Graf.

Pieter André Melis, stadsgids en oud-verkoopdirecteur van Würth (en dus gespecialiseerd in bevestigingen en gereedschappen) gaf ons een antwoord i.v.m. onderstaand onbekend voorwerp. Hij schreef:

‘Om een exacte bepaling te geven zou ik het moeten zien. Misschien vind ik via een aanduiding van de fabrikant in het metaal een aanduiding waarvoor het precies gebruikt werd. Het voorwerp komt duidelijk uit de houtbranche en is redelijk beperkt qua minimale en maximale te klemmen diameter of dikte.

Het is dus volgens mij een soort lijmklem, ook wel lijmtang geheten (in het jargon van de meubel- of houtbewerker een "sergeant" genoemd, een verbastering van het Franse woord "serre-joint").

Het voorwerp werd (en wordt nog altijd) gebruikt in de houtbewerking om verlijmd stukken hout te omklemmen totdat deze gedroogd zijn en de verbinding tot stand gekomen is. Tussen de twee "armen" steekt een soort slotbout waarop een vleugelmoer bevestigd is om de 2 uiteinden, die duidelijk beide een plat vlak hebben, vast te schroeven.’

Een andere bron sprak over een klem die gebruikt werd bij het lassen van twee dunne metalen voorwerpen.

Vriendelijke dank voor jullie antwoorden.

Wie alsnog een antwoord wil geven, kan dit zeker doen.

Foto (voorlopig?) onbekend nummer 12

Het stadsarchief van Turnhout bevat heel wat foto's waarvan de inhoud onbekend is. Onderstaande foto toont een groep feestvierders, wellicht na een overwinning in een sportwedstrijd, ergens tussen 1940-1960. Wie kan deze personen identificeren? Wat was de aanleiding? Stuur uw antwoord naar taxandriavzw@gmail.com met vermelding van nummer 12. Alvast bedankt.

Voorwerp (voorlopig?) onbekend nummer 3

In het depot van het Taxandriamuseum bevindt zich een onbekend voorwerp. Het is een zakje van ongeveer 20 cm, bedrukt met een gepwapende leeuw en de tekst *Ma Jeannette*

Wat is dit en waarvoor werd het gebruikt?

Stuur uw antwoord naar taxandriavzw@gmail.com met vermelding van nummer 3. Alvast bedankt.

